

POSTANOWIENIE

Dnia 4 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o składki,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4 czerwca 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 12 października 2023 r., sygn. akt III AUa 378/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się A. S. na rzecz organu rentowego tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 12 października 2023 r. oddalił apelację odwołującego się A. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 8 lutego 2023 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z dnia 28 marca 2022 r., określającej z urzędu

należność odwołującego się z tytułu nieopłaconych składek za okres od dnia 1 marca 2009 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. w łącznej kwocie 98.109,28 zł oraz zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 1.800 zł wraz z odsetkami tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja wymiarowa z dnia 28 marca 2022 r. jest konsekwencją decyzji z dnia 8 listopada 2017 r. ustalającej, że odwołujący się za sporny okres podlega ustawodawstwu polskiemu. Należności z tytułu nieopłacanych składek na ubezpieczenie społeczne za sporny okres nie uległy przedawnieniu, gdyż stosownie do art. 24 ust. 5f ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497, dalej jako ustawa systemowa) bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu od momentu zawiadomienia o wszczęciu - na skutek złożenia przez odwołującego się w dniu 21 listopada 2013 r. oświadczenia o miejscu jego zamieszkania - postępowania w sprawie ustalenia właściwego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych, tj. w dniu 29 listopada 2013 r., w którym organ poinformował odwołującego się o konieczności ustalenia właściwego ustawodawstwa ze względu na zbieg jego aktywności zawodowej na terenie dwóch państw UE. Zawieszenie to trwało do dnia uprawomocnienia się decyzji z dnia 8 listopada 2017 r. na skutek utrzymania jej w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 grudnia 2019 r., kiedy prawomocnie został ustalony obowiązek podlegania przez odwołującego się polskim ubezpieczeniom społecznym w spornym okresie. Postępowanie z odwołania od decyzji stwierdzającej podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych jest objęte dyspozycją art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, bo wówczas dochodzi do ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, o którym mowa w tym przepisie.

Odwołujący się zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach

postępowania kasacyjnego i zasądzenia na rzecz skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Skargę kasacyjną oparto na obu podstawach z art. 398³ § 1 i 2 k.p.c., zarzucając naruszenie: 1) art. 378 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, w szczególności jej zarzutów sformułowanych w punkcie III ppkt 2 i 3; 2) art. 24 ust. 5f ustawy systemowej w związku z art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 284/1 z dnia 30 października 2009 r.; dalej jako rozporządzenie nr 987/2009) i art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE nr L 166/1 z dnia 30 kwietnia 2004 r. ze zm.; dalej jako rozporządzenie nr 883/2004), przez ich błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że: a) tymczasowe określenie właściwego ustawodawstwa na podstawie rozporządzeń unijnych stanowi postępowanie objęte dyspozycją art. 24 ust. 5f ustawy systemowej i skutkuje zawieszeniem biegu terminu przedawnienia, podczas gdy postępowanie to nie kończy się wydaniem decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia; b) wszczęcie postępowania w sprawie wydania decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej, wydawanej na skutek kwestionowania przez zainteresowanego tymczasowego określenia właściwego ustawodawstwa na podstawie rozporządzeń unijnych, następuje z chwilą wszczęcia postępowania w procedurze unijnej, podczas gdy w rzeczywistości oba postępowania mają względem siebie charakter autonomiczny i dla każdego z nich należy odrębnie ustalać moment wszczęcia, przy czym moment wszczęcia postępowania prowadzonego na podstawie polskich przepisów prawa następuje z chwilą zakwestionowania przez zainteresowanego tymczasowego określenia właściwego ustawodawstwa.

W ocenie skarżącego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na rażące naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny nie rozpoznał zarzutów sformułowanych w punkcie III ppkt 2 apelacji, dotyczącym

przedawnienia, w którym zarzucano naruszenie przepisów rozporządzeń unijnych przez nieuwzględnienie odrębności postępowań prowadzonych w ramach procedury unijnej i polskiej oraz w punkcie III ppkt 3, dotyczącym zarzutu błędnego przyjęcia, że ustalenie ustawodawstwa polskiego w trybie rozporządzeń unijnych jest postępowaniem objętym dyspozycją art. 24 ust. 5f ustawy systemowej.

W sprawie występuje też zagadnienie prawne sprowadzające się do pytań:

1) czy postępowanie w przedmiocie określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, prowadzone na podstawie art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004 jest objęte dyspozycją art. 24 ust. 5f ustawy systemowej?

2) czy w świetle art. 24 ust. 5f ustawy systemowej moment wszczęcia postępowania w sprawie wydania przez organ rentowy decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 2 tej ustawy następuje z chwilą zakwestionowania przez zainteresowanego tymczasowego określenia właściwego ustawodawstwa dokonanego na podstawie art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującego od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje

pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarga kasacyjna nie stanowi bowiem ogólnie dostępnego środka zaskarżania orzeczeń niesatysfakcjonujących stron.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Oznacza to, że twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruuujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 18 listopada 2020 r., III PK 148/19, LEX nr 3080561). Nie jest rzeczą Sądu Najwyższego doprecyzowanie treści postulowanych zagadnień prawnych ani poszukiwanie cechy „nowości”.

W skardze kasacyjnej brak istotnego zagadnienia prawnego w takim rozumieniu, ponieważ oba pytania sformułowane przez skarżącego sprowadzają się do problemu dopuszczalności zawieszenia biegu terminu przedawnienia na czas postępowania w zakresie ustalenia właściwego ustawodawstwa. Nie jest to jednak zagadnienie nowe, w gdyż orzecznictwie przyjęto, że ustalenie właściwego ustawodawstwa w praktyce oznacza ustalenie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym w danym państwie członkowskim. I tak Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 21 października 2015 r., II UZ 24/15 (LEX nr 1854105) oraz z dnia 6 września 2023 r., I UZ 6/23 (LEX nr 3602043), uznał, że sprawa o wydanie zaświadczenia na formularzu A1, określającego ustawodawstwo właściwe, jest sprawą o podleganie ubezpieczeniu społecznemu. Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2013 r., II UK 116/13 (OSNP 2014 nr 5, poz. 73), przyjęto, że użyte w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 oraz w art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 sformułowanie „*podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego*” oznacza podleganie przepisom tworzącym w danym państwie członkowskim system zabezpieczenia społecznego przez spełnianie kryteriów przewidzianych w tych przepisach do objęcia systemem zabezpieczenia społecznego. Również Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 6 lipca 2021 r., III AUa 1908/20 (LEX nr 3230513), przyjął, że postępowanie z odwołania od decyzji stwierdzającej podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych objęte jest dyspozycją art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, bowiem ustalenie właściwego ustawodawstwa w praktyce oznacza ustalenie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym w danym państwie członkowskim.

Stosownie zaś do przepisu art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, w przypadku wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Uprawomocnienie się decyzji o zastosowaniu w konkretnych okolicznościach faktycznych polskiego

ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych oznacza, że prawomocnie został ustalony obowiązek podlegania przez zainteresowanego polskim ubezpieczeniom społecznym, czego konsekwencją jest wydanie decyzji wymierzającej wysokość zadłużenia z tytułu należnych składek.

Odnosząc się natomiast do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona, skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Przy czym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r.,

I UK 46/08, LEX nr 469185; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałyby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, gdyż stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96 - OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Skonfrontowanie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z motywami zaskarżonego wyroku nie pozwala stwierdzić, aby spełniona została omawiana przesłanka. Teza o oczywistej sprzeczności zaskarżonego orzeczenia z prawem opiera się na założeniu, że Sąd drugiej instancji naruszył art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie wskazanych zarzutów apelacji, w których skarżący zarzucał naruszenie art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004, polegające na nieprawidłowym przyjęciu, że regulacje te nie stanowią odrębnej samodzielnej podstawy do ustalenia ustawodawstwa polskiego w stosunku do przepisów ustawy systemowej i Kodeksu postępowania administracyjnego, a także naruszenie art. 24 ust. 5f ustawy systemowej przez nieprawidłowe przyjęcie, że ustalenie ustawodawstwa polskiego w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 stanowi przyczynę zawieszającą bieg terminu przedawnienia. Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniósł się do obu tych zarzutów. Odnośnie do pierwszego z nich wskazał, że z uwagi na przedmiot niniejszej sprawy wyznaczony treścią zaskarżonej decyzji z dnia 28 marca 2022 r., określającej wymiar nieopłaconych zaległości składowych, „chybione są zarzuty apelującego odnoszące się do naruszenia przepisów unijnych rozporządzeń, gdyż decyzja ta jest tylko konsekwencją wcześniejszej,

prawomocnej (utrzymanej przez Sąd Apelacyjny) decyzji z 8 listopada 2017 r., ustalającej dla odwołującego się, jako właściwe, ustawodawstwo polskie” za sporny okres. Odnośnie zaś do drugiego wyraził odmienne niż forsowane w apelacji stanowisko, że „postępowanie z odwołania od decyzji stwierdzającej podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych jest objęte dyspozycją art. 24 ust. 5f” ustawy systemowej.

Zatem nie można skutecznie twierdzić, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 378 § 1 k.p.c., a tym bardziej w sposób kwalifikowany, co jest konieczne dla przyjęcia skargi kasacyjnej w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Mając to wszystko na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]